

Sociālā harta īsumā

Eiropas Sociālā harta

Eiropas padomes līgums cilvēktiesību nodrošināšanā

Eiropas Sociālā harta (turpmāk tekstā - “Harta”) nosaka tiesības un pārraudzības mehānismu, ko ievēro dalībvalstis.

1996. gadā Eiropas Sociālajā hartā tikai ieviestas izmaiņas, kas stājās spēkā 1999. gadā, un tā pakāpeniski aizstāj sākotnējo 1961. gadā noslēgto līgumu.

Tabula 8. un 9. lappusē norāda, **kuras valstis ir parakstījušas un ratificējušas hartu.**

Tiesības, ko garantē harta

Hartā garantētās tiesības attiecas uz visiem cilvēkiem to ikdienas dzīvē:

→ **Dzīvesvieta:**

- iespēja dzīvot adekvātā un līdzekļiem atbilstošā dzīvesvietā;
- cilvēku bez pajumtes skaita samazināšana; dzīvesvietas politika ir vērsta uz visām nelabvēlīgajām grupām;
- procedūras piespiedu izlikšanas no dzīvesvietas ierobežošanai;
- vienlīdzīgas iespējas uz pajumti nepilsoņiem un ar dzīvesvietu saistītās priekšrocības;
- dzīvesvietas un ar to saistītās priekšrocības saistībā ar ģimenes vajadzībām.

→ **Veselība:**

- visiem iedzīvotājiem pieejamas, efektīvas veselības aprūpes iespējas;
- slimību profilakses politika, it īpaši attiecībā uz tīru vidi;
- arodslimību riska izskaušana praksē ar veselības un darba drošības likumu palīdzību;
- mātes aizsardzība..

→ **Izglītība:**

- bezmaksas pamatskolas un vidusskolas izglītība;
- bezmaksas un efektīvas karjeras izvēles konsultācijas;
- iespēja iegūt sākuma izglītību (vispārējās un profesionālajās vidējās izglītības iestādēs), augstākā izglītība universitātē un citās augstākās izglītības iestādēs, tehniskā izglītība, ieskaitot tālākizglītību;
- īpaši noteikumi skolēniem un studentiem no citām valstīm;
- bērnu ar īpašām vajadzībām iekļaušana vispārējās izglītības iestādēs;
- iespēja bērniem ar īpašām vajadzībām izglītoties vispārējās un profesionālajās izglītības iestādēs.

→ **Nodarbinātība**

- piespiedu darba aizliegšana;
- aizliegums nodarbināt bērnus, kas ir jaunāki par 15 gadiem;
- īpaši darba noteikumi bērniem no 15 līdz 18 gadiem;
- tiesības pelnīt iztiku brīvi izvēlēta profesijā;
- ekonomiskā un sociālā politika, kas nodrošina pilnīgu nodarbinātību;
- vienlīdzīgi darba apstākļi attiecībā uz samaksu par darbu un nostrādātajām stundām;
- aizsardzība pret seksuālo un psiholoģisko teroru;
- tiesības veidot arodbiedrības un darba devēju organizācijas, lai aizsargātu savas ekonomiskās un sociālās intereses, kā arī individuāla izvēle, vai būt šo organizāciju biedram (-ei);
- kopīgu konsultāciju, kolektīvo vienošanos, samierināšanas un brīvprātīgas arbitražas veicināšana;
- aizsardzība pret atlaišanas gadījumiem;
- tiesības streikot;
- iespēja strādāt cilvēkiem ar īpašām vajadzībām.

→ **Juridiskā un sociālā aizsardzība:**

- bērna juridiskais statuss;
- darbs ar mazgadīgajiem likumpārkāpējiem;
- aizsardzība pret sliktu apiešanos un vardarbību;
- jebkādas cilvēka izmantošanas aizliegums (seksuālā vai citā veidā);
- juridiska ģimenes aizsardzība (laulāto partneru un bērnu vienlīdzība ģimenē, bērnu aizsardzība šķiršanās gadījumā);
- tiesības uz sociālo drošību, sociālo labklājību un

sociālajiem pakalpojumiem;

- tiesības tikt aizsargātam pret nabadzību un izstumšanu no sabiedrības;
- bērnu aprūpe;
- īpaši pasākumi vecu cilvēku aprūpes jomā.

→ **Personu pārvietošanās:**

- ģimenes atkalpvienošanās tiesības;
- tiesības pilsoņiem pamest savu valsti;
- aizsardzības pasākumi izraidīšanas gadījumā;
- ieceļošanas formalitāšu vienkāršošana.

→ **Vienlīdzība:**

- vīriešiem un sievietēm tiesības uz vienlīdzīgu attieksmi un vienādām darba iespējām;
- garantija visiem pilsoņiem un nepilsoņiem, kas valstī likumīgi dzīvo un/vai strādā, ka hartā minētās tiesības attiecas uz visiem cilvēkiem neatkarīgi no rases, dzimuma, vecuma, ādas krāsas, valodas, reliģijas, pārliecības, nacionālās izcelšanās, sociālā slāņa, veselības stāvokļa vai mazākumtautības;
- diskriminācijas aizliegšana ģimenes pienākumu jomā;
- cilvēku ar īpašām vajadzībām tiesības uz sociālo iekļaušanu un dalību sabiedrības dzīvē.

Eiropas padomes un eiropas sociālās hartas dalībvalstis Situācija 2007.gada 29.jūnijā

Dalībvalsts	Parakstīts	Ratificēts	Kolektīvo sūdzību sistēmas pieņemšana
Albānija	21/09/98	14/11/02	
Andora	04/11/00	12/11/04	
Armēnija	18/10/01	21/01/04	
Austrija	07/05/99	29/10/69	
Azerbaidžāna	18/10/01	02/09/04	
Beļģija	03/05/96	02/03/04	23/06/03
Bosnija un Hercegovina	11/05/04		
Bulgārija	21/09/98	07/06/00	07/06/00
Horvācija	08/03/99	26/02/03	26/02/03
Kipra	03/05/96	27/09/00	06/08/96
Cehijas Republika	04/11/00	03/11/99	
Dānija	03/05/96	03/03/65	
Igaunija	04/05/98	11/09/00	
Somija	03/05/96	21/06/02	X
Francija	03/05/96	07/05/99	07/05/99
Gruzija	30/06/00	22/08/05	
Vācija	29/06/07	27/01/65	
Grieķija	03/05/96	06/06/84	18/06/98
Ungārija	07/10/04	08/07/99	
Islande	04/11/98	15/01/76	
Irija	04/11/00	04/11/00	04/11/00
Itālija	03/05/96	05/07/99	03/11/97
Latvija	29/05/07	31/01/02	

Lihtenšteina	09/10/91		
Lietuva	08/09/97	29/06/01	
Luksemburga	11/02/98	10/10/91	
Malta	27/07/05	27/07/05	
Moldova	03/11/98	08/11/01	
Monako	05/10/04		
Melnkalne	22/03/05		
Nīderlande	23/01/04	03/05/06	03/05/06
Norvēģija	07/05/01	07/05/01	20/03/97
Polija	25/10/05	25/08/97	
Portugāle	03/05/96	30/05/02	20/03/98
Rumānija	14/05/97	07/05/99	
Krievijas Federācija	14/09/00		
Sanmarīno	18/10/01		
Serbija	22/03/05		
Slovākija	18/11/99	22/06/98	
Slovēnija	11/10/97	07/05/99	07/05/99
Spānija	23/10/00	06/05/80	
Zviedrija	03/05/96	29/05/98	29/05/98
Sveice	06/05/76		
Bijušās Dienvidslāvijas Maķedonijas Republika	05/05/98	31/03/05	
Turcija	06/10/04	27/06/07	
Ukraina	07/05/99	21/12/06	
Apvienotā Karaliste	07/11/97	11/07/62	
Valstu skaits	4 + 43 = 47	15 + 24 = 39	14

* Valsts, kuru ratifikācija ir nepieciešama, lai sātos spēkā 1991. gada Grozījumu protokols. Saskaņā ar Ministru komitejas pieņemto lēmumu, šis protokols jau praksē tiek piemērots.

^ Valsts, kas ir atzinusi tiesības nacionālajām nevalstiskajām organizācijām iesniegt kolektīvos stādžības pret to.

Tie datumi, kas **izņemti šādā**, uz peļķa fona, atbilst daļamam, kad parakstīta vai ratificēta 1961. gada Harta, pārejīe datumi attiecas uz 1996. gada Parakstītas Hartas parakstīšanu vai ratificēšanu.

Eiropas Sociālo tiesību komiteja

Eiropas Sociālo tiesību komiteja (turpmāk tekstā - “Komiteja”) pārliecinās, ka valstis ievēro hartā minētos noteikumus. Tās piecpadsmit neatkarīgos objektīvos locekļus uz sešiem gadiem ar iespēju vienreiz pārvēlēt ir ievēlējusi Eiropas Padomes Ministru komiteja. Komiteja nosaka, vai valsts likumdošana un darbība ir saskaņā ar hartu (Hartas 24. pants, labots saskaņā ar 1991. gada **Turīnas protokolu**).

→ Uzraudzības procedūra, pamatojoties uz valsts ziņojumiem

Katru gadu dalībvalstis iesniedz ziņojumu, kurā norāda, kā harta tikusi ieviesta likumdošanā un praksē. Katrā ziņojumā tiek skarti daži no hartā **akceptētajiem noteikumiem** .

Komiteja pārbauda ziņojumus un izlemj, vai situācija attiecīgajā valstī ir saskaņā ar hartu. Komitejas lēmumi, zināmi kā **“secinājumi”**, tiek publicēti katru gadu.

Ja Komiteja nolemj, ka valsts darbība neatbilst hartā minētajiem noteikumiem, un valsts pēc tam neveic nekādus uzlabošanas pasākumus, Ministru komiteja šai valstij nosūta **rekomendāciju**, pieprasot mainīt situāciju likumdošanā un/vai praksē. Ministru komitejas darbu sagatavo Starpvaldību komiteja, kas apvieno hartas dalībvalstu valdību pārstāvjus, kuriem palīdz novērotāji no Eiropas darba devēju organizācijām un arodbiedrībām .

→

→ Kolektīvo sūdzību procedūra

Saskaņā ar 1995. gadā parakstīšanai atklāto protokolu, kas stājās spēkā 1998. gadā, sūdzības par pārkāpumiem hartas izpildē var tikt iesniegtas Eiropas Sociālo lietu komitejai.

Organizācijas, kam ir tiesības iesniegt sūdzības
Komitejai

– Visās valstīs, kas pieņēmušas procedūru:

---

1. ETUC, „BUSINESSEUROPE” un IOE¹;
  2. **nevalstiskās organizācijas (NVO), kam ir dalīborganizācijas statuss** Eiropas Padomē, kuras Starpvaldību komiteja ir iekļāvusi šim nolūkam izveidotajā **sarakstā**;
  3. darba devēju organizācijas un arodbiedrības attiecīgajā valstī.
- Valstīs, kas arī tam ir piekritušas:*
4. valsts līmeņa NVO.

Sūdzības dokumentam jāsaturs šāda informācija:

- a. organizācijas, kas iesniedz sūdzību, nosaukums un kontaktinformācija;
- b. pierādījums, ka personai, kas iesniedz un paraksta sūdzību, ir tiesības pārstāvēt attiecīgo organizāciju;
- c. valsts, pret kuru iesniegta sūdzība;
- d. norāde uz iespējamajiem hartas noteikumu pārkāpumiem;
- e. sūdzības tēma, t.i., punkts (-i), kuru attiecīgā valsts, iespējams, ir pārkāpusi, kā arī būtiski argumenti ar tos apliecinājošiem dokumentiem.

Sūdzībai jābūt angļu vai franču valodā (attiecībā uz iepriekšminētajām 1. un 2. kategorijas organizācijām).
3. un 4. kategorijas organizācijas sūdzību var iesniegt oficiālajā vai vienā no oficiālajām attiecīgās valsts valodām.

Komiteja izskata sūdzību un, ja formālie nosacījumi ir izpildīti, atzīst to par pieņemtu.

¹ Eiropas Arodbiedrību konfederācija (ETUC), “BUSINESSEUROPE” (bijust UNICE) un Starptautiskā Darba devēju organizācija (IOE).

Tiklīdz sūdzība ir atzīta par pieņemtu, sākas rakstveida procedūra ar oficiālu memorandu apmaiņu starp pusēm. Komiteja var izlemt veikt atklātu tiesas procesu.

Tad Komiteja pieņem lēmumu attiecībā uz sūdzību un ziņojuma veidā nosūta iesaistītajām pusēm un Ministru komitejai. Tas tiek publiskots četrus mēnešus laikā pēc nosūtīšanas.

Visbeidzot Ministru komiteja pieņem lēmumu. Ja nepieciešams, tā var ieteikt attiecīgajai valstij veikt īpašus pasākumus, lai tās darbība noritētu saskaņā ar hartu.

Hartas īstenošanas ietekme dažādās valstīs

Novērošanas sistēmas rezultātā valstis veic izmaiņas savā likumdošanā/darbībās, lai situācija valstī attīstītos saskaņā ar hartu. Sīkāka informācija par šiem rezultātiem (un pašreizējo attīstību) ir sniegta interneta mājas lapā.

→ Vairāk par hartu var uzzināt:

- hartas mājas lapas datubāzē <http://hudoc.esc.coe.int/>, kas ir viegli pieejama tiešsaistē vai ciešripas formātā un kur ir viegli atrast informāciju par Eiropas Sociālo tiesību komitejas tiesu praksi;
- hartas mājas lapa www.coe.int it īpaši satur visus valstu ziņojumus un faktu lapas par valstīm.;
- “apkopotajos tekstos”, kas satur visus pamattekstus;
- **kopsavilkuma literatūras sarakstā**, kas tiek regulāri atjaunots.

Eiropas Sociālā hartā

Latvian version

**Department of the European Social Charter
Directorate General of Human Rights and Legal Affairs
Council of Europe
F – 67075 Strasbourg Cedex
social.charter@coe.int**